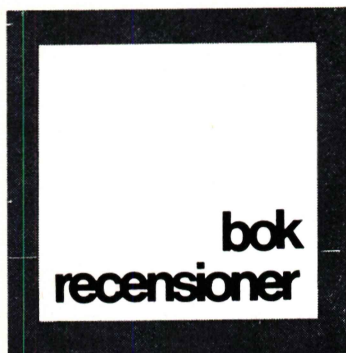

"Att leva med sin sjukdom"

Redaktion: ROLAND HENTZEL och GUSTAF LUNDGREN.

Natur och Kultur, Stockholm 1969. 156 sid. Kr. 28:50.

Gustaf Lundgren skriver i inledningsuppsatsen

— En av mina vänner led under fyra årtionden av en obotlig fortskridande muskelatrofi som till slut ledde till nästan total förlamning. Under de sista tio åren kunde han inte räkna handen till hälsning, inte utan en särskild teknik lyfta av telefonluren eller vrida om en strömbrytare eller ens lyfta upp armarna på bordet, inte förflytta sig själv med en vanlig rullstol. För att kunna lägga sig, stiga upp och röra sig hade han på säng, stolar osv. låtit montera hakar och krokar, linor och hissanordningar. Men han förde ett verksamt liv, var ständigt sysselsatt. Allteftersom invaliditeten fortskred gjorde han fler sinnrika och intressanta tekniska uppfinningar för att i någon mån kunna hålla den stången. Finsnickeri roade honom mycket, ett av rummen i hans bostad var inrett till verkstad. Även intellektuellt var han ständigt aktiv. När muskelkraften avtog så att han inte kunde använda en vanlig skrivmaskin, skaffade han sig en

elektrisk maskin som fungerade bara han snuddade vid tangenterna. En viss rörelseförmåga i fingrarna hade han kvar nästan till slutet.

Det märkligaste med honom var emellertid hans humor och hans goda humör. Sällan har jag hört någon skratta så gott som han. Ibland kunde han brista ut i skratt åt sin egen hjälplöshet. Sin sjuka kropp betraktade han med en sorts vänlig ironi och skötte den enligt läkarens föreskrifter utan att göra någon affär av saken. Han var fullständigt ohypokondrisk, och under de årtionden jag kände honom hörde jag aldrig ett ord av självömkan. Han deltog i sina vänners bekymmer och var ett andligt stöd för dem. Tal-förmågan hade han kvar till några veckor före sin död, och när han blickade tillbaka på sitt liv talade han om sin tacksamhet för att han kunnat utveckla och förvalta det pund han fått, och "för att han fått vara så frisk". Frisk och sund var han verkligen själsligt sett, ett lysande exempel på en "mens sana in corpore insano", en sund själ i en förstörd kropp. —

Ja, det är på detta vis, vi alla önskar att vi skulle ha kraft och möjlighet att möta våra sjukdomar.

De olika sjukdomarnas mycket varierande förlopp och symptom påverkar givetvis människans attityd till sin sjukdom. Den viktigaste variabeln för möjligheten att kunna leva med sin sjukdom är dock den premorbida personligheten, d.v.s. grundpersonligheten före sjukdomen.

I föreliggande samling av uppsatser redogör en grupp människor för hur de själva upplever långvarig sjukdom.

Klar och genomlyst är Harald Wollstads sjukjournal: Att få besked om att man har en inoperabel lungcancer och kanske endast något år kvar att leva.

Monika Brilioth sammanfattar: "Självbevarelsesdriften är de handikappades stöd och käpp. Resignation är en ballast.

Martyrgloria är ingen hållbar huvudbonad.

Kurragömma bakom handikapp kan leda till totalt gömställe".

Maud Reuterswärd säger i sin uppsats: "... Efter många års erfarenhet retar det mig att jag inte haft mer insikt i hur detta med ett förvärvat handikapp påverkar mitt psyke. Då hade jag säkert haft möjlighet att bygga upp någon försvarsmekanism eller någon effektiv slussmetod, som befriat mig från en del slagg som jag nu har svårt att göra mig av med"

Det är förunderligt hur ofta icke endast lekmän utan även läkare utgår från sig själva och sin egen personlighet som referenspunkt i bedömningen av andra människor och deras reaktioner. Om psyko-somatiska reaktioner har vi särskilt efter de senaste dekadernas forskning fått värdefulla kunskaper. Kunskaperna om somato-psykiska symptom — d v s hur somatisk sjukdom, särskilt långvarig somatisk sjukdom, påverkar och i många fall djupt ingriper i personligheten — är där emot hittills bristfälliga och otillräckligt belysta.

Föreliggande bok speglar viktiga delar av detta variabla mönster. Många av uppsatserna är utmärkt välskrivna.

Olle Höök

Ungdomsvårdsskolelever

KURT GORDAN, NILS OLOV NÄS

Socialstyrelsen

Distr.: Nordiska Bokhandeln,
Stockholm 1969.
252 sid. Pris kr 15:—

Kurt Gordan och Nils Olov Näs har gjort den kanske hittills mest omfattande inventeringen av bakgrundsfaktorer vad gäller ungdomsvårdsskoleklientelet i Sverige. Man har dessutom gjort en multifaktoriell bedömning av elevernas anpassning till ungdomsvårdsskolan och av deras attityd-utveckling under vårdtiden.

Inalles har ca 250 variabler studerats för 353 pojkar och 122 flickor (varannan elev som under 1964 inskrevs och intogs på ungdomsvårdsskola i Sverige).

Undersökningen omfattar en stor mängd data om enskilda elever. Till en del är det fråga om objektiva registrerade. Här ligger undersökningens största värde. Tidigare liknande undersökningar har sedan lång tid varit inaktuella och ingen har varit så omfattande som den nu framlagda.

Undersökningen omfattar även ett antal variabler avseende olika befattningshavares subjektiva bedömning av elevernas attityder, anpassning, behandlingsmottaglighet m. m. På slutna, från det övriga samhället tämligen isolerade, institutioner som våra ungdomsvårdsskolor, utvecklas erfarenhetsmässigt mycket lätt en förskjutning av värderingsnormerna, vilket gör att på institutionerna fästes stor vikt vid egenskaper hos individerna vilka i samhället i övrigt betraktas som mera oväsentliga och vice versa.

Detta innebär givetvis att institutionernas egna befattningshavares bedömning av multifaktoriella variabler som "anpassning", "behandlingsmottaglighet" och lik-

nande lätt får en sänkt relevans för bedömning av elevens totala prognos i fråga om samhällsanpassning. En komplettering med elevernas egna uppfattning om sin utveckling hade måhända förbättrat relevansen men ej eliminerat alla felkällorna, eftersom eleverna själva också har en av skolan färgad uppfattning om vad som är "god skötsamhet" m. m.

Vi saknar fortfarande objektiva undersökningar om vad för sorts egenskaper hos eleverna som bör påverkas för att öka deras sociala prognas utanför ungdomsvårdsskolan.

Undersökningen innehåller vidare en stor mängd korrelationsstudier som speciellt, med utgångspunkt från objektiva bakgrundsdata, ger en klar och mångfacetterad bild av landets asociala ungdom.

Boken är klart och distinkt uppställd, lätt att hitta i och trots att den innehåller en stor koncentration av data är den lättläst. Utgångsmaterialet är stort och representativt och bearbetningen så omfattande att boken under lång tid kan förväntas hålla måttet som relevant deskriptiv referens med avseende på asocial ungdom i Sverige.

Den rekommenderas främst till alla dem som i sitt arbete tidigt såväl som sent deltar i beslutsprocessen vid åtgärder som påverkar levnadsbetingelserna för barn och ungdom.

Kenneth Kennerhoff

Undernäring hos barn

JOAQUIN CRAVIOTO

Föredrag i svensk översättning utgivet av Findus. Rekvideras kostnadsfritt från Findus.

I mars 1969 gästades Sverige av professor *Joaquin Cravioto* från Hospital Infantil i Mexico City

som var inbjuden såsom gästföreläsare till de svenska pediatriiska universitetsklinikerna. Under sitt besök höll professor Cravioto ett flertal olika föreläsningar, men ett av dem, med titeln "*Samband mellan undernäring och intellektuella prestationer hos barn*" har i svensk översättning nyligen utgivits i tryck av AB Findus. Ämnet har en brännande aktualitet eftersom man under de senaste åren fått allt fler belägg för att en protein-kalori-undernäring under tidiga barnår kan leda till en defekt utveckling av det centrala nervsystemet och därmed av individens intellektuella kapacitet. Detta har givetvis rönt en utomordentlig uppmärksamhet runt om i världen och understrukit den basala betydelse kampen emot undernutritionen intar i allt u-landsarbete.

Eftersom undernäring vanligen förekommer i förening med en lång rad andra förhållanden som också verkar menligt på ett barns utveckling, är det oftast betydande svårigheter att fastställa hur mycket som just undernäringen bär skulden till en försenad intellektuell utveckling hos individen. Cravioto framhåller också att våra insikter i och studiet av sambandet mellan barnets närings-tillstånd och dess intellektuella utveckling genom åren passerat tre olika skeden:

Under det första förelåg en nästan total försummelse av problemet och den apati som man visserligen iakttog hos malnutrierade barn tillskrevs väsentligen en bristande emotionell kontakt mellan barnet ifråga och omgivningen.

Under det andra skedet kunde man konstatera att näringsbrist i sig förorsakade en sänkning av nivån på individens intellektuella prestationer och att det fanns ett direkt samband mellan å ena sidan längd och vikt-deficit hos undernärda barn och å andra sidan

en hämmad psykomotorisk, adaptiv, språklig och social-personlig utveckling. Man kunde också visa att långtids-effekten av undernäring på individens intellektuella utveckling varierar beroende på i vilken ålder personen ifråga utsattes för malnutrition och prognosen var speciellt dålig för de barn som utsattes för undernäring innan 6 månaders ålder. Undersökningar i Guatemala och Mexico har också visat att hämmad intellektuell utveckling mycket väl kan föreligga även vid lindriga till moderata protein-kaloribristtillstånd och inte enbart är en följd av svåra fall av undernäring.

Under det tredje stadiet, i vilket vi nu befinner oss, har man inriktat sig på att, sedan sambandet mellan undernäring och intellektuell utveckling klargjorts, försöka påvisa förekomsten av de verkliga orsakssammanhanget. Vilka faktorer som där närmast kommer ifråga när det gäller det inbördes sambandet mellan bisociala faktorer och undernäring har Cravioto på ett åskådligt och schematiskt sätt presenterat i fyra olika figurer.

Craviotos skrift ger en lättläst och aktuell översikt över vad vi i dag kan säga om sambandet mellan undernäring och intellektuell utveckling hos barn samt om de svårigheter som är involverade i bedömningen av detta samband. För den som är intresserad av att fördjupa sina kunskaper i området är också den bifogade litteraturlistan som omfattar 49 olika referenser av stort värde.

Leif Hambræus

Klimat

LO informerar 5

EGON MAGNUSSON

Bokförlaget Prisma

48 sid. Kr. 6: —

40 procent av LO:s medlemmar förklarade sig i en enkätundersökning 1969 om arbetsplatsens risker vara besvärade av drag, 29 procent av lufttemperaturförhållandena på arbetet. Dragfrågor hör som bekant till de återkommande samtals- och tvistämnen på arbetsplatserna. Ofta görs de till föremål för upprepade och föga konstruktiva diskussioner i skyddskommittéer och t.o.m. företagsnämnder.

Även om objektiva skadeverkningar genom ogynnsam klimatpåverkan inte till närmelsevis låter sig påvisas i denna omfattning finns det ändå tillräckliga skäl att ägna denna typ av miljöfrågor en sakligare uppmärksamhet än hittills. Bl.a. borde man oftare utnyttja de relativt enkla tekniska mätmetoder med vars hjälp man objektivt kan analysera en del av problematiken.

Den som utan att vara expert kommer i beröring med hithörande frågor har mycket att hämta ur det senaste tillskottet till serien LO informerar. I fyra korta avsnitt behandlas den fysiologiska bakgrunden till klimatfrågorna, toleransgränserna, tekniska mätmetoder och möjliga förbättringsåtgärder. Inom det knappa utrymmet av 50 sidor har författaren lyckats få med förvånansvärt mycket väsentligt och allt presenteras på ett instruktivt och i bästa mening lättläst sätt. Skriften riktar sig till "skyddsombud m. fl." men förtjänar att spridas utanför arbetsplatserna. Recensenten läste den med behållning och räknar med att dra nytta av den i ergonomiundervisningen.

C. A. Heijbel

**frågor
för dagen**

Red: Sten Söderberg

Allt fler analfabeter

Trots de stora insatser som görs av de enskilda länderna för att bekämpa analfabetismen ökar antalet analfabeter i världen oavbrutet. Om den nuvarande utvecklingstakten fortsätter kommer det nästa år att finnas 810 miljoner icke läs- och skrivkunniga av en sammanlagd världsbefolkning på 2.335 miljoner vuxna. Även om "reduceringstakten" kan fördubblas kommer det nästa år att finnas 710 miljoner analfabeter.

Siffrorna kommer från en utredning som har utförts av FN:s organisation för undervisning, vetenskap och kultur, UNESCO. Utredningen grundar sig på frågeformulär från 92 av UNESCO:s medlemsländer.

I några länder växer befolkningen så snabbt att läs- och skrivkunnighetskampanjerna bara kan dämpa den takt i vilken analfabetismen ökar.

Läkarbrist i Mellan-Östern

— Utbildning av läkare utomlands betraktas i allt större utsträckning med blandade känslor eftersom dessa läkare praktiskt taget alltid går förlorade för sina hemländer, skriver dr A. H. Taba, direktör för Världshälsoorganisationen.